

Małgorzata Podogrodzka

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

KLASA KREATYWNA A ROZWÓJ GOSPODARCZY REGIONU W POLSCE

Streszczenie: Nierównomierny rozwój gospodarczy regionów Polski znajduje się w centrum zainteresowania wielu badaczy z różnych dyscyplin naukowych. Wśród wielu determinant ową nierównomierność kształtujących wymienia się m.in. różną gęstość zaludnienia danego obszaru przez osoby należące do klasy kreatywnej, tj. pracujące w przemyśle kreatywnym. Ich kreatywność może być bowiem czynnikiem przyciągającym nowych inwestorów, zwłaszcza tych, którzy działają w przemyśle wysokich technologii, lub też sprzyjać rozszerzeniu działalności już istniejących firm. To zaś może prowadzić do poprawy stopy życiowej mieszkańców tych obszarów i tym samym przyczynić się do rozwoju gospodarczego tych regionów. Celem artykułu jest ocena przestrzennego zróżnicowania rozwoju gospodarczego Polski, opisanego przez produkt krajowy brutto oraz struktury zatrudnienia według działów gospodarki, ale zaliczanych do przemysłów kreatywnych. Interesują nas również wzajemne powiązania między tymi charakterystykami. Opis ten pozwoli na weryfikację następujących tez: 1) regiony Polski odznaczające się podobnym poziomem rozwoju gospodarczego tworzą obszary zwarte; 2) województwa charakteryzujące się podobnym udziałem osób pracujących w przemysłach kreatywnych posiadają jedną wspólną granicę; 3) im więcej osób pracujących, a należących do klasy kreatywnej zamieszkuje dany obszar, tym wyższy jest jego rozwój gospodarczy. Do wyodrębnienia klasy kreatywnej skorzystaliśmy z nieco zmodyfikowanej propozycji R. Floridy. Do wyodrębnienia regionów podobnych ze względu na poziom rozwoju gospodarczego oraz gęstość klasy kreatywnej skorzystaliśmy z jednej z metod taksonomicznych, tj. metody aglomeracyjnej. W ocenie istotności powiązań między omawianymi zjawiskami, tj. rozwojem gospodarczym a stopniem zagęszczenia klasy kreatywnej w regionie, wykorzystaliśmy procedurę weryfikacji hipotez dla przekrojowego współczynnika korelacji. Wyniki przeprowadzonych rozważań nie potwierdziły przyjętych na wstępie założeń, ale wykazały równocześnie, że niektóre z elementów składających się na klasę kreatywną są istotnie skorelowane z rozwojem gospodarczym województw.

Słowa kluczowe: rozwój gospodarczy, klasa kreatywna, R. Florida.

1. Wstęp

Próby wyjaśnienia różnic w poziomie gospodarczym regionów znajdują się w centrum zainteresowania wielu badaczy z różnych dyscyplin naukowych. Przez stulecia dysproporcje te tłumaczono przede wszystkim odmiennym dostępem do bogactw naturalnych, różną gęstością i znaczeniem szlaków komunikacyjnych czy stopniem

zaawansowania rozwoju technologicznego przemysłu. Wraz z początkiem XX wieku następuje gwałtowny rozwój nowych gałęzi przemysłu, wymagający zmiany kwalifikacji zawodowych pracowników oraz coraz to większego ich zaangażowania w wykonywaną pracę. Jednocześnie zmieniają się formy zatrudnienia siły roboczej. Rozwój środków komunikacyjnych, zwłaszcza Internetu, sprzyja wykonywaniu pracy zawodowej poza miejscem zatrudnienia, szczególnie przez osoby posiadające wysokie kwalifikacje oraz zdolności twórcze. Miejsce wykonywania pracy coraz częściej przestaje być powiązane z miejscem stałego zamieszkania. Wydaje się, że wcześniej odnotowane czynniki warunkujące rozwój gospodarczy regionów tracą nieco na znaczeniu, na pierwszy plan wysuwają się zaś te, które bezpośrednio odnoszą się do oceny zasobów ludzkich. Wysoka ich jakość oraz duże zagęszczenie na danym obszarze mogą skłaniać przedsiębiorców do zakładania właśnie tam swoich firm, w tym tych o wysokim zaawansowaniu technologicznym [Florida 2010; 2007; 2008; 2005; 2002]. Takie postępowanie będzie sprzyjać rozwojowi ekonomicznemu tych regionów oraz poprawie warunków bytowych ich mieszkańców.

W literaturze przedmiotu zagadnienia te są dość często omawiane poprzez ocenę wpływu kapitału kreatywnego na rozwój gospodarczy regionu, ale nie samej klasy kreatywnej. Analizuje się zatem czynniki, jakie powinny być spełnione, aby klasa kreatywna chciała się osiedlić na danym obszarze¹, a nie efekt jej zamieszkiwania. Celem artykułu jest opis przestrzennego zróżnicowania poziomu ekonomicznego regionów oraz ocena, na ile różnice te można tłumaczyć odmiennym na nich występowaniem zagęszczenia klasy kreatywnej w Polsce w 2010 roku. Przeprowadzona analiza pozwoli na weryfikację następujących tez badawczych: 1) regiony charakteryzujące się podobnym poziomem rozwoju gospodarczego tworzą obszary zwarte przestrzennie; 2) obszary odznaczające się podobnym zagęszczeniem klasy kreatywnej posiadają jedną wspólną granicę; 3) w tych jednostkach przestrzennych, gdzie odnotowaliśmy stosunkowo wysoki odsetek osób pracujących w przemyśle kreatywnym, poziom rozwoju gospodarczego był również wysoki.

W rozważaniach na temat zróżnicowania przestrzennego za obiekt porównawczy przyjęliśmy województwo. Jest to region administracyjny kraju, który charakteryzuje się wysokim stopniem instytucjonalizacji, stanowiąc podstawową jednostkę strukturyzacji i organizacji przestrzennej [Chojnicki 1996; Czyż 2002].

W ocenie rozwoju gospodarczego regionu wykorzystaliśmy informacje o produkcie krajowym brutto w cenach bieżących w złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca oraz o średnim miesięcznym wynagrodzeniu brutto w złotych. Jednocześnie zdajemy sobie sprawę, iż są to miary, które mogą nie w pełni określać poziom

¹ Np. [Bal-Domańska 2009; Bilton, Leary 2002; Bobirca, Draghici 2011; Bacon-Shone, Hui 2011; Chun-Hung i in. 2011; Cowan, Caplan 2004; Cunningham 2004; Dworak 2011; Filer 1984; Florida 2010, 2005, 2008, 2002, 2007; Garnham 2005; Graham 2002; Handke 2006; Higgs, Cunningham, Pagan 2007; Klasik (red.) 2012; Lawrence, Phillips 2002; Malina, Malina 2005; Namysław 2010; Oakley 2004; Pratt 2005; Scott 2004; Słaby 2002; Welfe (red.) 2007; Zienkowski (red.) 2003].

tego rozwój [Gajda-Kontarowska 2012]. Aby określić klasę kreatywną, skorzystaliśmy z propozycji przedstawionej przez R. Floridę [2010], ale ze względu na dostępność danych została ona tu nieco zmodyfikowana.

Do wyodrębnienia grup województw podobnych ze względu na poziom rozwoju gospodarczego wykorzystaliśmy relację między przekrojową średnią arytmetyczną a przekrojowym odchyleniem standardowym, gdzie obie miary statystyczne zostały wyznaczone z danych dla 16 regionów. Jednocześnie zakładamy, że wartość przeciętna stanowi punkt odniesienia do oceny sytuacji w danym województwie w stosunku do pozostałych. Im wyższe od średniej są jej wartości, tym sytuacja ta jest lepsza, im zaś niższe, tym gorsza. Do syntetycznego zaś opisu tego przestrzennego zróżnicowania skorzystaliśmy ze współczynnika zmienności, który informuje o stopniu rozproszenia województw wokół przekrojowej przeciętnej oraz obszaru zmienności, który liczony jest jako różnica między maksymalną a minimalną wartością przyjmowaną przez województwa.

W przestrzennym opisie charakterystyk wyznaczających klasę kreatywną skorzystaliśmy z metody rankingowej. Dla każdej ze zmiennych ją określających zbudowaliśmy listę rankingową według wartości tak, aby były one stymulantami dla wzrostu kapitału kreatywnego. Im wyższa pozycja regionu na tej liście, tym większy wkład danego elementu w zasób kapitału kreatywnego. Grupy województw podobnych ze względu na poziom wartości tych zmiennych zostały wyznaczone poprzez ich podział na cztery równe części tak, aby w pierwszej grupie znalazły się te regiony, które zajmowały na liście rankingowej pozycję 1-4. W grupie drugiej ulokowały się te z miejsc 5-8, w trzeciej z 9-12, a w czwartej z 13-16.

W analizie powiązań między stopniem rozwoju gospodarczego regionu a klasą kreatywną wykorzystaliśmy współczynnik korelacji liniowej. Jednocześnie zakładamy, iż badane województwa stanowią jedynie próbę losową w opisie tych zależności przestrzennych. Wykorzystując procedurę weryfikacji hipotez, dokonamy oceny ich istotności przy poziomie istotności 0,02. Informacje wykorzystane w rozważaniach pochodzą z banku danych Eurostat oraz z Rocznika Statystycznego Województw 2011.

2. Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju gospodarczego w Polsce w 2010 roku

W ocenie różnic w poziomie rozwoju gospodarczego województw wykorzystaliśmy informacje o produkcie krajowym brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca oraz o przeciętnym wynagrodzeniu brutto. Wyznaczenie przekrojowego współczynnika korelacji między tymi charakterystykami pozwala zauważyć, że wraz ze wzrostem wartości jednej zmiennej odnotowujemy również wzrost wartości tej drugiej ($r = 0,920$). Oznacza to, że w regionach cechujących się relatywnie wysokim pozio-

mem produktu krajowego brutto średnie miesięczne wynagrodzenie jest również wysokie. Jednocześnie statystyczne miary rozproszenia wskazują, że zróżnicowanie średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto między województwami jest mniej wyraźne aniżeli dla produktu krajowego brutto. Dlatego też w opisie różnic w poziomie gospodarczym regionów wykorzystamy jedynie informacje o produkcie krajowym brutto – charakterystyka ta odznacza się wyższym stopniem dyskryminacji przestrzennej (tab. 1).

Tabela 1. Miary przestrzennego zróżnicowania produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w 2010 roku

Przekrojowe miary statystyczne	Produkt krajowy brutto (w tys. zł)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł)
Średnia arytmetyczna	32 394,5	3005,8
Odchylenie standardowe	8 144,5	331,7
Współczynnik zmienności	25,1	11,0
Wartość minimalna	23 651,0	2722,0
Wartość maksymalna	56 383,0	4032,0
Obszar zmienności	32 732,0	1310,0

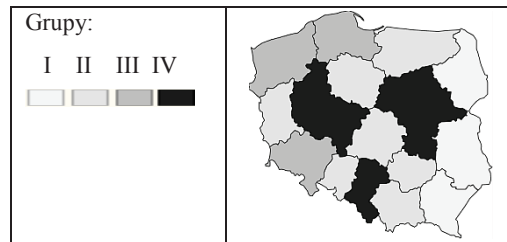
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województw 2011 oraz Eurostatu.

Najniższym produktem krajowym brutto odznaczają się województwa położone w części północno- i południowo-wschodniej Polski. Nieco wyższym jego poziomem, ale nadal niższym od średniej, charakteryzowały się województwa części środkowo-południowej. Natomiast województwa znajdujące się w część północno-zachodniej oraz południowo-zachodniej miały wartości produktu krajowego brutto już nieco wyższe od średniej ogólnopolskiej. Najwyższym zaś poziomem tej charakterystyki odznaczały się rejony Polski centralnej i środkowo-południowej. Można również zauważyć, że województwa cechujące się podobnym poziomem produktu krajowego brutto tworzyły mało zwarte przestrzennie obszary, tzn. nie posiadały jednej wspólnej granicy, poza najniższymi wartościami tej charakterystyki (tab. 2, rys. 1).

Tabela 2. Produkt krajowy brutto (w tys. zł) według województw w 2010 roku

Grupa	Klasa wartość	Województwa
I	<16,1; 24,1)	lubelskie, podkarpackie, podlaskie
II	<24,1; 32,1)	warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie, opolskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, małopolskie
III	<32,1; 40,1)	zachodniopomorskie, pomorskie, dolnośląskie
IV	<40,1 i więcej)	śląskie, wielkopolskie, mazowieckie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województw 2011.

Rys. 1. Produkt krajowy brutto (w tys. zł) według województw w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województw 2011.

Obserwowany odmienny poziom rozwoju gospodarczego regionów skłania do postawienia pytania o czynniki wpływające na to zróżnicowanie. Wśród wielu możliwych determinat je kształtujących wymienia się m.in. różny ich zasób kapitału twórczego ludności. W dalszej części artykułu omówimy zatem powiązania między tymi charakterystykami.

3. Koncepcja klasy kreatywnej i jej wpływ na przestrzenne zróżnicowanie ekonomiczne regionów w Polsce

Zdaniem R. Floridy [2010, s. 9-10]: „Ludzka kreatywność to podstawowy kapitał ekonomiczny. Umiejętność znajdowania nowych pomysłów i lepszych sposobów robienia nowych rzeczy prowadzi do wzrostu wydajności, a więc do podniesienia stopy życiowej [...] Ludzka kreatywność stanowi kapitał praktycznie nieograniczony. Każda ludzka istota jest w pewien sposób kreatywna. Wszyscy posiadamy kapitał kreatywności, który uwielbiamy wykorzystywać i z którego można stworzyć coś cennego”. Ale jak go mierzyć? R. Florida definiuje pojęcie klasy kreatywnej, klasy ludzi twórczych, odznaczających się m.in. wysokim poziomem wykształcenia, kreowaniem nowych kierunków w kulturze i sztuce, tolerancją i otwartością wobec innych członków społeczeństwa. Formuluje również pojęcie przemysłów kreatywnych, odnosząc je do produktów wytwarzanych w oparciu o własność intelektualną i do takiej działalności, jak: artystyczna (sztuka, kultura, rozrywka), audiowizualna i multimedialna, medialna, komunikacyjna, wytwarzająca wiedzę i informację, kreująca formy spędzania czasu wolnego, wykorzystująca wiedzę ekspercką z zakresu ekonomii. Zdaniem R. Floridy osiągnięcie wzrostu gospodarczego w regionie możliwe jest poprzez przyciągnięcie klasy kreatywnej, której działalność przełoży się na wyniki w dziedzinach kreatywnej gospodarki, zwłaszcza w tworzeniu nowych pomysłów oraz powstawaniu nowych firm z branży wysokich technologii (Florida 2010, s. 251). Autor wyodrębnia dwie grupy osób twórczych (Florida 2010, s. 338-339). Pierwszą, nazwaną superkreatywny rdzeń, tworzą: naukowcy i inżynierowie, artyści estradowi, aktorzy, projektanci i architekci, poeci i powieściopisarze, a także

przedstawiciele środowisk opiniotwórczych, czyli autorzy literatury faktu, wydawcy, postacie ze świata kultury oraz analitycy. Osoby te charakteryzują się zaangażowaniem w proces twórczy, tzn. proces kreowania nowych form (projektów). Wytworzone przez nich produkty są łatwo zbywalne i mają szerokie zastosowanie. Jednocześnie poszukują oni nowych rozwiązań już istniejących problemów i sami te problemy wynajdują (tworzą). Pracę wykonują regularnie i uzyskują z tego tytułu wynagrodzenie. Druga grupa osób kreatywnych to twórczy profesjonaliści. W jej skład wchodzi osoba, które zatrudnione są w tych dziedzinach gospodarki, gdzie wymagana jest wiedza „zaawansowana”. Tworzą ją zatem pracownicy sektora wysokich technologii, usług finansowych, osoby zatrudnione w zawodach prawniczych oraz w służbie zdrowia, osoby zarządzające biznesem. Cechą charakterystyczną tych osób jest wykorzystywanie posiadanej już wiedzy do rozwiązywania konkretnych problemów w taki sposób, aby pasowały one do nowych sytuacji. Twórczy profesjonaliści potrafią też dokonać syntetycznej i konstruktywnej ich oceny oraz próbują czegoś nowatorskiego. Poza klasą kreatywną R. Florida wyróżnia jeszcze klasy: robotniczą, usługową i rolniczą. Do pierwszej należą osoby zatrudnione w produkcji, transporcie oraz w zawodach remontowo-budowlanych. Klasę usługową tworzą zaś osoby pracujące w zawodach niższego szczebla i są to głównie pracownicy cateringowi, osoby sprzątające i dozorczy, opiekunowie osób starszych i niepełnosprawnych, sekretarki i urzędnicy niższego szczebla, pracownicy ochrony i innych zawodów usługowych. Cechami charakterystycznymi tych profesji są niska płaca oraz niewielka autonomia zawodowa. Ostatnią z wyróżnionych grup jest klasa rolnicza. Tworzą ją osoby pracujące w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie.

Wykorzystując informacje zawarte w polskich rocznikach statystycznych na temat struktury zatrudnienia w 2010 roku i próbując ją dopasować do propozycji przedstawionej przez R. Floridę, uzyskujemy następujące jej przyporządkowanie:

- Klasę kreatywną tworzą osoby zatrudnione w działalności finansowej i ubezpieczeniowej, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, administracji publicznej i obronie narodowej, obowiązkowym zabezpieczeniu społecznym, edukacji i działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją, informacją i komunikacją. W zależności od regionu Polski udział osób zatrudnionych łącznie w tych działach gospodarki w badanym roku stanowił od 18% do 32% ogółu pracujących.
- Klasę robotniczą stanowią osoby pracujące w sektorze: przemysł, budownictwo, transport i gospodarka magazynowa. W ogólnej liczbie osób pracujących, w zależności od regionu, pracownicy ci stanowili od 21% do 42% ogółu pracujących.
- W skład klasy usługowej wchodzi pracownicy handlu, naprawy pojazdów samochodowych, zakwaterowania i gastronomii, obsługi rynku nieruchomości, administrowania i działalności wspierającej, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, inne niewymienione działy dotyczące działalności usługowej. W zależności od regionu Polski odsetek osób pracujących w tych działach wahał się od 20% do 35% ogółu zatrudnionych.

- Klasa rolnicza stanowiona jest przez osoby pracujące w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybołówstwie. W dziale tym zatrudnionych było od 6% do 38% ogółu pracujących, w zależności od województwa.

Mimo niedoskonałego przyporządkowania działów (sektorów) gospodarki do odpowiednich klas zaproponowanych przez R. Floridę można zauważyć, że odsetek osób w nich pracujących wyraźnie różnił się między województwami. Również w samej klasie kreatywnej dysproporcje między regionami były znaczne, a jej poziom determinowany był odmiennie przez poszczególne sektory (tab. 3). Można zatem przypuszczać, że odmiennie struktury zatrudnienia w poszczególnych województwach, a tym samym i różne w nich zagęszczenie klasy kreatywnej, różnie wpływały na rozwój ekonomiczny regionów.

Tabela 3. Miary przestrzennego zróżnicowania struktury zatrudnienia według działów gospodarki narodowej w 2010 roku

Sektory gospodarki	Przekrojowe miary statystyczne					
	średnia arytmetyczna	odchylenie standardowe	współczynnik zmienności	wartość minimalna	wartość maksymalna	obszar zmienności
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	18,8	10,1	53,7	6,3	38,8	32,5
Przemysł	21,3	4,7	22,2	13,1	29,8	16,8
Budownictwo	6,2	1,0	15,8	4,5	8,0	3,5
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	15,4	1,8	11,8	12,1	17,4	5,4
Transport i gospodarka magazynowa	5,0	0,9	17,6	3,6	6,5	2,8
Zakwaterowanie i gastronomia	1,7	0,6	37,3	1,0	3,4	2,4
Informacja i komunikacja	1,3	0,8	62,8	0,6	4,0	3,4
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2,1	0,8	36,2	1,2	4,6	3,3
Obsługa rynku nieruchomości	1,3	0,4	31,3	0,7	2,1	1,3
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2,9	1,2	39,4	1,7	6,4	4,7
Administrowanie i działalność wspierająca	2,8	0,9	32,5	1,2	4,5	3,3
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	4,8	0,8	17,1	3,6	6,3	2,6
Edukacja	8,1	0,6	7,9	7,1	9,1	1,9
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5,7	0,5	8,4	4,5	6,3	1,8
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1,0	0,2	15,5	0,8	1,3	0,5
Pozostała działalność usługowa	1,4	0,2	17,2	1,1	2,0	0,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województw 2011.

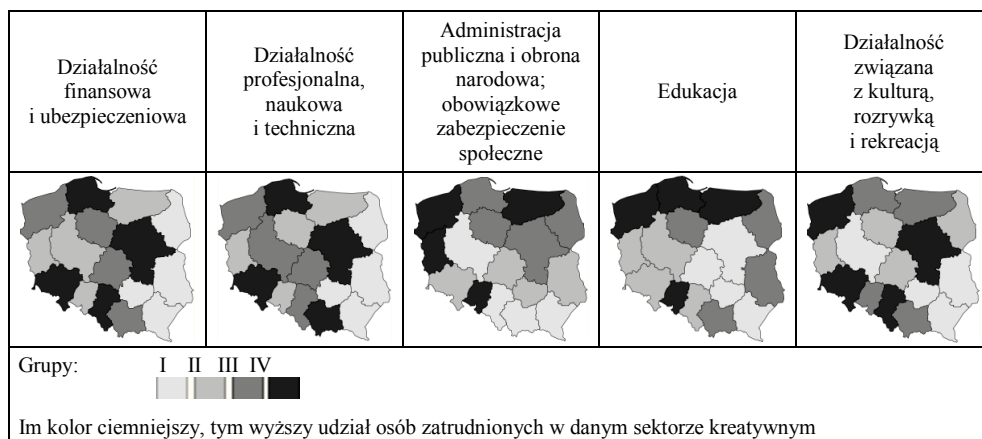
Budując listę rankingową województw według odsetka osób zatrudnionych w poszczególnych sektorach, ale zaliczanych do klasy kreatywnej, można zauważyć, że podobne pozycje zajmowały regiony ze względu na udział osób pracujących w sektorach: finansowym i ubezpieczeniowym, naukowym i technicznym oraz w sektorze związanym z kulturą, rozrywką i rekreacją. Natomiast brak takiego skorelowania miejsc odnotowujemy dla wyżej wspomnianych sektorów z klasy kreatywnej z administracją publiczną i obroną narodową oraz edukacją. Również między tymi dwoma ostatnimi sektorami zależność ta była nieistotna. Oznacza to, że wpływ osób zatrudnionych w tych poszczególnych sektorach na zasób kapitału kreatywnego tworzonego przez pracujących należących do klasy kreatywnej był nieco odmienny w poszczególnych województwach (tab. 4).

Tabela 4. Lista rankingowa województw według odsetka osób pracujących w zawodach kreatywnych w ogólnej liczbie pracujących w 2010 roku

Województwa	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	Edukacja	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Dolnośląskie	15	13	8	7	13
Kujawsko-pomorskie	11	6	9	9	6
Lubelskie	4	2	5	11	1
Lubuskie	6	5	14	8	8
Łódzkie	12	9	7	3	5
Małopolskie	9	15	1	10	12
Mazowieckie	16	16	11	2	15
Opolskie	5	8	13	13	11
Podkarpackie	1	1	4	4	2
Podlaskie	3	4	12	12	7
Pomorskie	14	14	10	14	10
Śląskie	13	12	3	6	16
Świętokrzyskie	2	3	6	1	4
Warmińsko-mazurskie	8	7	15	16	9
Wielkopolskie	7	11	2	5	3
Zachodniopomorskie	10	10	16	15	14

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województw 2011.

Konsekwencją różnych pozycji zajmowanych przez regiony na tych listach rankingowych jest ich odmienny obraz na mapie kraju. Wyodrębniając cztery grupy województw podobnych ze względu na odsetek osób pracujących w sektorach kreatywnych, możemy zauważyć, że niezależnie od działu gospodarki cechowała je mała zwartość przestrzenna. Regiony charakteryzujące się podobnym odsetkiem

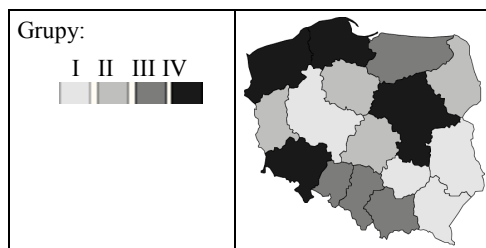
Rys. 2. Grupy województw podobnych ze względu na udział osób pracujących w sektorach kreatywnych w 2010 roku

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województw 2011 oraz Eurostatu.

osób pracujących w sektorach kreatywnych były „rozrzucone” na całym obszarze Polski (rys. 2).

Wyznaczając ogólny wskaźnik klasy kreatywnej, stanowiący średnią wartość wszystkich pozycji zajmowanych przez dane województwo na poszczególnych listach rankingowych, sporządzonych oddzielnie dla każdego z sektorów wchodzących w skład klasy kreatywnej, oraz dzieląc regiony te na cztery grupy tak, aby charakteryzowały się podobnymi wartościami tej miary, możemy zauważyć, że najniższe jej wartości dotyczyły przede wszystkim obszarów Polski południowo-wschodniej oraz środkowo-zachodniej. Nieco już wyższe jej wartości odnotowaliśmy w województwach rozlokowanych w różnych częściach kraju. Relatywnie dużym zasobem klasy kreatywnej charakteryzowały się regiony w części południowej oraz północno-wschodniej kraju. Najwięcej zaś odnajdujemy go w województwach położonych w części środkowej, południowo-zachodniej i północno-zachodniej Polski (rys. 3).

Przekrojowy współczynnik korelacji między produktem krajowym brutto a udziałem osób zatrudnionych w sektorach kreatywnych (czy ogólnym wskaźnikiem klasy kreatywnej) nie wykazał istotnej zależności. Zagęszczenie klasy kreatywnej nie warunkowało zatem poziomu ekonomicznego regionu. Ponieważ poszczególne sektory gospodarki zaliczane do kreatywnych wykazały duże i odmienne zróżnicowanie przestrzenne, zbadaliśmy również ich powiązania z produktem krajowym brutto. Okazało się, że istotną przestrzenną zależność uzyskaliśmy dla osób zatrudnionych w finansach i ubezpieczeniach oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Im wyższy udział osób pracujących w tych sektorach w regio-

Rys. 3. Grupy województw podobnych ze względu na udział osób pracujących w sektorze kreatywnym w 2010 roku

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województw 2011 oraz Eurostatu.

nie, tym wyższe w nim wartości produktu krajowego brutto. W przypadku pozostałych działów, tj. działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz administracją publiczną i obroną narodową, obowiązkowym zabezpieczeniem społecznym i edukacją, zależność ta była nieistotna. Spoglądając jedynie na wartości współczynnika korelacji, można zauważyć, że wraz ze wzrostem odsetka osób pracujących w sektorze szeroko rozumianej kultury rosła również wartość produktu krajowego brutto. Zaskakujący natomiast może wydawać się kierunek przekrojowej zależności między udziałem osób pracujących w sektorze edukacji oraz administracji publicznej i obronie narodowej. Im wyższy udział osób pracujących w tych sektorach, tym niższy poziom produktu krajowego brutto (tab. 5).

Tablica 5. Przekrojowe współczynniki korelacji między strukturą osób zatrudnionych w sektorach kreatywnych a produktem krajowym brutto w 2010 roku

Sektory kreatywne	PKB (w tys. zł)
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0,924*
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0,937*
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	-0,014
Edukacja	-0,395
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0,565

* Przy poziomie istotności 0,02 zależność między zmiennymi jest istotna.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województw 2011 oraz Eurostatu.

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że odmiennego poziomu rozwoju gospodarczego regionów nie można tłumaczyć gęstością zamieszkującej na tych obszarach klasy kreatywnej, a jeżeli już, to jedynie niektórych jej segmentów.

4. Zakończenie

Nierównomierny poziom rozwoju gospodarczego województw w Polsce i szukanie jego determinant pozostaje w centrum zainteresowania wielu badaczy z różnych dyscyplin nauki. Wśród licznych propozycji wyjaśnienia tego zjawiska na szczególną uwagę zasługuje koncepcja przedstawiona przez R. Floridę dla USA, a później wykorzystana też w innych krajach. Zakłada się w niej, że gęsta sieć osadnicza osób już pracujących w przemyśle kreatywnych i tworzących tzw. klasę kreatywną jest czynnikiem przyciągającym nowych inwestorów na dany teren, zwłaszcza z branży wysokich technologii. To z kolei wpływa na poprawę warunków bytu wszystkich mieszkańców danego obszaru i jego rozwój ekonomiczny. Należy zatem oczekiwać, że w tych regionach Polski, gdzie odnotowujemy duże zagęszczenie osób należących do klasy kreatywnej, poziom rozwoju gospodarczego będzie również stosunkowo wysoki.

Przeprowadzone rozważania na temat przestrzennego zróżnicowania rozwoju gospodarczego Polski w 2010 roku, gdzie analizowaną jednostką przestrzenną było województwo, a zmienną opisującą rozwój ekonomiczny regionu produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca, oraz zagęszczenia klasy kreatywnej pozwalają na sformułowanie kilku ogólnych wniosków. Województwa charakteryzowały się umiarkowanym zróżnicowaniem rozwoju gospodarczego, ale regiony odznaczające się podobnymi wartościami produktu krajowego brutto tworzyły mało zwarte obszary. Były to skupiska raczej małoelementowe, rozlokowane w różnych częściach Polski. Jednocześnie udział osób pracujących w sektorze kreatywnym wyraźnie różnił się między województwami, a dodatkowo też między działami gospodarki go tworzącymi. Ponadto województwa charakteryzujące się podobnym odsetkiem osób pracujących w zawodach kreatywnych nie tworzyły zwartych przestrzennie obszarów, a obszary te różniły się między sobą w zależności od rozważanych działów zatrudnienia. Analiza nie potwierdziła założenia, że stopień zagęszczenia klasy kreatywnej wpływa na poziom rozwoju gospodarczego regionu, ale wykazała, że niektóre z elementów tworzących klasę kreatywną charakteryzują się istotną przekrojową zależnością. Dotyczy to takich działów gospodarki, jak finanse i ubezpieczenia, oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Im wyższy był udział osób pracujących w tych branżach, tym wyższa była też wartość produktu krajowego brutto w regionie.

Nie wszystkie z postawionych na wstępie hipotez badawczych zostały zatem potwierdzone, ale przeprowadzone rozważania wykazały też, że w zależności od szczegółowości prowadzonych analiz oraz doboru zmiennych opisujących klasę kreatywną możemy uzyskać nieco odmienne wyniki. Wydaje się również, że w Polsce nadal to miejsce pracy determinuje miejsce zamieszkania, a nie odwrotnie, tak jak sugeruje to R. Florida.

Przypuszczalnie dużą szansą na szybki rozwój gospodarczy tych regionów Polski, gdzie produkt krajowy brutto jest dość niski, są fundusze pozyskiwane z Unii

Europejskiej. W wielu z tych regionów obserwujemy bowiem wyraźny wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym, co może przyciągać nowych inwestorów, a tym samym kreować nowe, innowacyjne miejsca pracy. Jednakże ocena wpływu tych funduszy na rozwój gospodarczy regionu będzie możliwa dopiero za kilka lat.

Literatura

- Bacon-Shone J., Hui D., *Design and construction of the Hong Kong Creativity Index*, 2011, <http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/creativity/report/hongkong.pdf>, dostęp 3.04.2012.
- Bal-Domańska B., *Wpływ gospodarki opartej na wiedzy na rozwój regionalny*, „Wiadomości Statystyczne” 2009, nr 6.
- Bilton C., Leary R., *What can managers do for creativity? Brokering creativity in the creative industries*, „International Journal of Cultural Policy” 2002), vol. 8.
- Bobirca A., Draghici A., *Creativity and Economic Development*, „World Academy of Science, Engineering and Technology” 2011, no. 59.
- Chojnicki Z., *Region w ujęciu geograficzno-systemowym*, [w:] T. Czyż (red.), *Podstawy regionalizacji geograficznej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 1996.
- Chun-Hung N.G. i in., *A study on creativity index*, 2011, <http://www.uis.unesco.org/culture/Documents/Hui.pdf>, dostęp 3.04.2012.
- Cowan T., Caplan B., *Why do people underestimate the benefits of cultural competition?*, „American Economic Review” 2004, no. 94.
- Cunningham S., *The creative industries after cultural Policy*, „International Journal of Cultural Studies” 2004, no. 7.
- Czyż T., *Zastosowanie modelu potencjału w analizie zróżnicowania regionalnego Polski*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2002, nr 2-3.
- Dworak E., *Wpływ gospodarki opartej na wiedzy na kategorie makroekonomiczne*, „Wiadomości Statystyczne” 2011, nr 7/8.
- Filer R., *A theoretical analysis of the economic impact of artists, resale royalties legislation*, „Journal of Cultural Economics” 1984, no. 8.
- Florida R., *Cities and the Creative Class*, „City & Community” 2005, vol. 2.
- Florida R., *Narodziny klasy kreatywnej*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2010.
- Florida R., *The Flight of the Creative Class – The New Global Competition for Talent*, Harper Collins Publishers, New York 2007.
- Florida R., *The Rise of the Creative Class: and How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*, Basic Books, New York 2002.
- Florida R., *Who's Your City: How the Creative Economy is Making Where to Live the Most Important Decision of Your Life*, Basic Books, Random House, Canada 2008.
- Gajda-Kontarowska M., *Kontrowersja wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego*, [w:] J. Sokołowski, M. Rękas, G. Węgrzyn (red.), *Ekonomia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012.
- Garnham N., *From cultural to creative industries*, „International Journal of Cultural Policy” 2005, no. 11.
- Graham B., *Heritage as knowledge: capital or culture?*, „Urban Studies” 2002, vol. 39.
- Handke C., *Plain destruction or creative destruction? Copyright erosion and the evolution of the record industry*, „Review of Economic Research” 2006, no. 3.
- Higgs P., Cunningham S., Pagan J., *Australia's creative economy: Definitions of the segments and sectors*, Technical Report, Faculty Research Office, CCI 2007.

- Klasik A. (red.), *Kreatywna gospodarka w mieście i aglomeracji*, Prace Naukowe UE w Katowicach, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2012.
- Lawrence T.B., Phillips N., *Understanding cultural industries*, „Journal of Management Inquiry” 2002, vol. 11.
- Malina A., Malina P., *Determinanty rozwoju regionalnego Polski*, „Wiadomości Statystyczne” 2005, nr 10.
- Namyślak B., *Sektor kreatywny w aglomeracji wrocławskiej*, „Wiadomości Statystyczne” 2010, nr 7.
- Oakley K., *Not so cool Britannia: The role of the creative industries in economic development*, „International Journal of Cultural Studies” 2004, vol. 7.
- Pratt A., *Cultural industries and cultural policy: an oxymoron?*, „International Journal of Cultural Policy” 2005, no. 11.
- Scott A. J., *Cultural-products industries and urban economic development prospects for growth and market contestation in global context*, „Urban Affairs Review” 2004, vol. 39.
- Staby T., *Kultura i jej otoczenie rynkowe*, „Wiadomości Statystyczne” 2002, nr 11.
- Welfe W. (red.), *Gospodarka oparta na wiedzy*, PTE, Warszawa 2007.
- Zienkowski L. (red.), *Wiedza a wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2003.

CREATIVE CLASS AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF A REGION IN POLAND

Summary: Uneven economic development of Polish regions is located in the centre of interest of many researchers from various scientific disciplines. Among many macrosocial determinants among others the varying density of the persons living in the area and belonging to the creative class, i.e. people working in the creative industry shall be formed. Their creativity can indeed be a factor in attracting new investors, especially those who work in the high-tech industry or encourage extension for existing companies. This can lead to improved standards of living of the inhabitants of these areas and thus contribute to the economic development of these regions. The purpose of the article is to evaluate the regions diversification of economic development that describes Polish gross domestic product and employment structure by branch of the economy, but falling within the creative industries. The author is also interested in the interlinkages between these characteristics. This description will allow to verify the following theses: 1) Polish regions characterised by similar levels of economic development make up spatially compact areas; 2) voivodships with similar involvement of people working in the creative industries have a common border; 3) the more working people and belonging to the creative class reside in the area, the higher its economic development. To distinguish the creative class we used the proposal presented by R. Florida, which due to the availability of statistical data was slightly modified. To distinguish regions similar on the grounds of the level of economic development and density of creative class we used one of the taxonomic methods, i.e. agglomeration method. In assessing the importance of the relationship between the discussed phenomena, i.e. economic development and the degree of concentration of creative class in a region, we used hypotheses verification procedure for the cross-correlation coefficient. The results of carried out tests have not confirmed considerations adopted at the outset, but have found that some of the elements that make up the creative class are indeed correlated with economic development region.

Keywords: economic development, creative class, R. Florida.